

УДК: 81'354(=511.141)

DOI: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.2.2022.268653>

Zoltán Karmacsi* , Alexandra Nagy** , Anikó Csurman-Puskás***

A MAGYAR HELYESÍRÁSI ALAPELVEK VÁLTOZÁSA A HÁROM LEGUTÓBBI HELYESÍRÁSI SZABÁLYZAT ALAPJÁN

A magyar helyesírás szabályai című kiadványnak napjainkra tizenkét kiadása jelent meg. Mindegyik új kiadásban igyekeztek a kornak és a nyelvhasználatnak megfelelően aktualizálni a szabályzatot.

A magyar helyesírás elvei már az akadémiai egységesítés első szakaszában megjelennek, ugyanis az 1877-ben megjelenő *A magyar helyesírás elvei és szabályai* kiadvány már tartalmazza a mai négy helyesírási alapelvet: kiejtés szerinti írásmód, szóelemző írásmód, hagyományos írásmód és az egyszerűsítő írásmód. E tanulmányban a magyar helyesírás alapját képező helyesírási alapelveket hasonlítjuk össze a három legutóbbi *A magyar helyesírás szabályai* című szabályzat összevetésével.

Láthattuk, hogy a magyar helyesírás elvei milyen hosszú idő óta meghatározzák a magyar helyesírás szabályait. Ezen elvek a kezdetektől fogva jelen voltak és irányították a magyar helyesírás kialakulását, annak fejlődését. A változások nem voltak markánsak, csupán a kor nyelvhasználatához igazodva próbálták közelebb hozni a nyelvhasználatához a szabályzatot.

Kulcsszavak: magyar helyesírási szabályzat, hagyományos írásmód, egyszerűsítő írásmód, szóelemző írásmód, kiejtés szerinti írásmód, változások a magyar helyesírásban.

Karmacsi Zoltán, Nagy Alexandra, Csurman-Puskás Anikó. Changes in the orthographic principles of the Hungarian language based on the last three spelling rules.

Twelve editions of the publication entitled *The Rules of Hungarian Orthography* have been published so far. In each new edition there was an attempt to update the rules according to era and language use.

The principles of Hungarian orthography had already appeared in the first stage of academic unification, as the edition entitled *The Principles and Rules of Hungarian Orthography*, published in 1877, containing the four principles of spelling: following pronunciation (writing in accordance with pronunciation), word analysis, traditional spelling and simplification. In this study, the spelling principles that form the basis of Hungarian orthography is compared with the three most recent regulations *The Rules of Hungarian Orthography*.

In this study, the trends of Hungarian spelling principles have been surveyed from the regulations published in the first edition in 1832 to the present day. It has been presented how long the principles of Hungarian orthography have determined the rules of Hungarian orthography. These principles were present from the very beginning and guided the Hungarian orthography and its development. The changes were not significant, they only tried to bring closer the regulations to the language use adjusted to the language use of the given era. The principles of Hungarian orthography did not change radically at the beginning of the 20th century, despite the fact that relevant efforts were taken in the rules of Hungarian orthography. In the last three editions the principles have remained in their original forms, only minor changes have been taken.

Keywords: Hungarian spelling rules, traditional spelling, simplistic spelling, word analysis spelling, changes in Hungarian spelling.

A mai magyar helyesírásunk rendszere, jellegzetességei, szabályrendszere nem egyik pillanatról a másikra alakult ki, hanem több évszázadon átívelő fejlődésfolyamat eredménye. A nyelv, s ebből kifolyólag a nyelv helyesírásának fejlődésére különféle tényezők voltak hatással, mivel maga a nyelv egy olyan társadalmi termék, aminek az a rendeltetése, hogy egy bizonyos társadalomban alkalmas legyen a gondolatok,

* Zoltán Karmacsi, PhD, docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszék (Beregszász, Ukrajna); e-mail: karmacsi.zoltan@kmf.org.ua.

** Alexandra Nagy, tanár, Pestszentimrei Ady Endre Általános Iskola (Pestszentimrei, Magyarország); e-mail: n.alex0219@gmail.com.

*** Anikó Csurman-Puskás, tanársegéd, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszék (Beregszász, Ukrajna); e-mail: csurman.aniko@kmf.org.ua.

kívánságok, érzelmek kifejezésére – ha az írásra gondolunk, akkor a rögzítésére [Bárczi, Benkő & Berrár 1967].

Az első hivatalos magyar helyesírási szabályzat, *A magyar helyesírás és szóragasztás főbb szabályai* megjelenéséig, 1832-ig nem volt a magyar írásbeliségre kiható egységes normarendszer, mely keretek közé szoríthatta volna az írásbeliséget [Kiss & Pusztai (szerk.) 2003]. «Az MTA azóta is gondját viseli a magyar helyesírásnak, és a munkálatok szervezését 1855-től a Nyelvtudományi Bizottmányra, majd 1911-ben egy külön bizottságra, a Helyesírási Bizottságra bízta. Később az átszervezések során ennek a munkáját a Magyar Nyelvi Bizottság vette át. A bizottság mai hivatalos neve: az Magyar Tudományos Akadémia Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottsága» [Keszler 2015, p. 253].

A magyar helyesírás szabályai című kiadványnak napjainkat izgalmasan megjelölt kiadása jelent meg. A nyelvtörténészek azokra a változatokra, melyek nem tartalmaztak lényegesebb változásokat lenyomatoknak nevezik, s nem tekintenek rájuk önálló kiadványként; viszont előfordul, hogy némelyiket mégis besorolták a külön kiadások közé [Fábián 2007, p. 24].

Jelen tanulmányban a magyar helyesírás alapját képező helyesírási alapelveket hasonlítjuk össze a három legutóbbi *A magyar helyesírás szabályai* című szabályzat összevetésével, melyek időrendi sorrendben 1954-ben (10. kiadás, továbbiakban AkH.10), 1984-ben (11. kiadás, továbbiakban AkH.11) és 2015-ben (12. kiadás, továbbiakban AkH.12). A magyar helyesírás elvei már az akadémiai egységesítés első szakaszában megjelennek, ugyanis az 1877-ben megjelenő *magyar helyesírás elvei és szabályai* kiadvány már tartalmazza a mai négy helyesírási alapelveket: kiejtés szerinti írásmód, szóelemző írásmód, hagyományos írásmód és az egyszerűsítő írásmód.

Helyesírásunk alapelvei

Elsőként nézzük meg, hogy a három kiadás hogyan kezeli a helyesírási alapelveket. Az AkH.10 szabályzati része helyesírásunk alapelveivel veszi kezdetét. Három alapelveket különít el. Az egyszerűsítés elvéről – mely kimaradt az AkH.10-ből – Benkő Loránd bizonyította, ez az elv általában vagy a fonetikus vagy a hagyományos írásmód érvényesítését jelentette, ennél fogva nem lehet egyenrangú a többivel [Deme 1954, p. 289]. Ennek okán csak az alábbi három alapelv jelent meg az AkH.10-ben: kiejtés szerinti (fonetikus) írásmód a szavak, hangalakjának, szólemeinek (alapszók, képzők, ragok) hű visszaadására törekszik; a szóelemek kapcsolatának írásakor általában a szóelemző (etimologikus) írásmód a mérvadó; a történetileg kialakult szokáshoz ragaszkodva a hagyományos írásmód érvényesül. Az AkH.11-ben és az AkH.12-ben – akárcsak a korábbi kiadásokban is – már négy alapelveket különböztetnek meg.

1. Kiejtés szerinti írásmód

Az AkH.11 a korábbiaktól eltérően nem foglalt állást abban a vitatott kérdésben: mekkora az alapelvek használati aránya és fontossága helyesírásunkban. Mert, ha igaz is, hogy írásunk általában jól tükrözi az élő köznyelvi kiejtésünket, a szóelemek minél pontosabb feltüntetésére való törekvés nem kevésbé fontosabb [Fábián 1984, p. 391].

Az AkH.10-ben *Kiejtés szerinti (fonetikus) írásmód* fejezetcímen találhatjuk ezt az elvet. Helyesírásunk alapját képezi a köznyelvi kiejtés. A fonetikus írás általában nem okoz különösebb gondot. Azt jelenti, hogy a szóelemek (szótövek, képzők, jelek, ragok) írásformáját köznyelvi kiejtésük szerint rögzítjük: *cipő, fény, láz*. Nem vesszük figyelembe a nyelvjárási jelenségeket, inkább standard megfelelőit ajánlatos használni. Egyedül tudományos vagy művészi célból engedhető meg nyelvjárási, régies, vagy más, a köznyelvitől eltérő alakok írásbeli használata. Mindhárom kiadás megegyezik a témával kapcsolatban, fontos változtatások nem történtek. Az AkH.10 rögzíti az

igealakok írásánál a múlt idő jelét, miszerint magánhangzó után *tt*, mássalhangzó után *t* kerülhet: *folyt*, *csengetett*, *dobott*. Ugyanez a szabály érvényesül a befejezett melléknévi igenév képzőjének írásmódjára. A műveltető igék, ha *t*-re végződnek: ha a *t* betűt magánhangzó előzi meg, akkor a képző *-tat*, *-tet* lesz és a *tő* és képző határán két *-tt*-t használunk, de ha mássalhangzó előzi meg, akkor a képző az *-at*, *-et* lesz, s a *tő* és képző határára egy *-t* kerül. Az AkH.11 és AkH.12 részletesen kitér a *t*, *tt* alkalmazásának szabályozására, ha azok a múlt idő jeleként, melléknévi igenév képzőjeként, helyhatározó ragként vagy névutók végén szerepelnek. Lényegében az AkH.10-ben foglaltakat részletezik lényegi változás nélkül.

Elkülöníti mindhárom kiadás a két *p*-vel írott *épp*, *éppen* határozószót az egy *p*-vel íródo *ép* melléknévtől.

Az AkH.10 visszahozza a sokáig száműzött *kevésbé* szó egy *b*-vel való írását. Továbbá e kiadása *várniok*, *kérniök*, *látniok* formákról megjegyzi, hogy elavulóban vannak, de továbbra is engedélyezi használatukat a *várniuk*, *kérniük*, *látniuk* formák mellett.

Az *i*, *u*, *ü* rövid és hosszú alakjának használatával nem könnyű megbirkózni, mert nincs olyan konkrét szabály, amely kimondani mikor használjuk a hosszú és mikor a rövid formáját, hisz mindig akad néhány kivétel. Tulajdonképpen csupán mankóinkként szolgálhatnak a felsorolt szabályok, melyekkel megpróbálhatunk eligazodni ezen útvesztőben. Egyes szavaknak minden alakjában *i*, *ú*, *ü* van, de néhol ezek röviddé válhatnak ragos, jeles, képzős alakban: *ir*, *de irat*, *irka*; *bújik*, *de bujkal*, *bujdosó*. Az AkH.11 munkálatai során érkeztek olyan szélsőséges javaslatok, miszerint érdemes lenne eltörölni írásunkból a hosszú *i*, *ú*, *ü*-t. Természetesen nem tartották elfogadhatónak, mint új módosítást [Fábián 1984, p. 392].

A szavak végén általában rövid *i*-t írunk: *kocsi*, *kifli*, *bácsi*; kivételek a *sí*, *ri*, *hi*, *szí*, *ví* régies alakú igék. Viszont már az AkH.11 szótári részében ezek az alakok nem szerepelnek elavult voltak miatt, csak a *hív*, *szív*, *vív* alakjukban.

Melléknévek, főnevek végén hosszú *-ú*, *-ü* betűt írunk: *ágyú*, *borjú*, *fiú*, *domború*, *homorú*, *gyönyörű*. De vannak olyan főneveink, ahol rövid magánhangzó párjukat használjuk: *adu*, *alku*, *áru*. Az AkH.11 már beemeli a becézések rövid *u*-val való írását: *anyu*, *apu*, *Icu*.

A főnevek *-tyú*, *-tyű* végződésében a magánhangzó hosszú és új módosítás az AkH.10-ben, hogy a magánhangzó után *tty*-t írunk: *fogantyú*, *dugattyú*, *csengettyű*.

Nincs változás, sem módosítás a következőkkel kapcsolatban: todalékok közül rövid: *-ig*, *-ul*, *-ül*, *-dul*, *-dül*, *-stul*, *-stül*: *házáig*, *városig*; *gyógyul*, *kerül*, *fordul*, *pezsdül*; *cipőstül*, *ruhástul*. Viszont az *-ít*, *-dít* igeképzőben mindig hosszú a magánhangzó: *épít*, *buzdít*, *lendít*. A todalékok írásánál az AkH.11 beemel egy új szabályt, mely még nem szerepel az AkH.10-ben: a «*valamilyennek látszik*», «*valamilyennek tart*» jelentésű *-l*, *-ll* képzők esetében a todalék mássalhangzója megkettőződik magánhangzó után: *piroslik*, *zöldell*.

Az AkH.11-be és AkH.12-be bekerül a todalékolásbeli kettősség kérdésköre. Az igék, névszók todalékos formái között vannak olyan kettős alakok, melyek a köznyelvben egyaránt előfordulnak és elfogadhatóak: *dobj* – *dobjál*, *írj* – *írjál*, *hallgatódzik* – *hallgatózik*.

Mindhárom szabályzatban továbbra is megvannak a kettős alakok. Hiába próbálták megszüntetni ezeket, erőszakot mégsem lehet tenni egy nyelven, s teljesen kiirtani belőle, ha egyszer a valóságos nyelvhasználat megkívánja azok jelenlétét. A kiadások természetesen igyekeztek eltörölni azokat a kettős alakokat, melyek már elavultak, de felvettek olyan alakokat, melyek eddig nem szerepeltek a szabályzatban [Deme 1954,

292]). Hogy néhány példát említsünk: *csepeg és csöpög, dörgölődzik és dörgölőzik, add és adjad, hagyd és hagyjad, szégyellni és szégyelleni, tesszem és tetszem, benn és bent, ezzel és evvel, kérd és kérjed, benn és bent, fenn és fent.*

Az AkH.10 a 63. pontban külön kiemeli, hogy a *metsz, látszik* és a *tetszik* ige felszólító módját *ss* vagy *tssz* betűkapcsolattal írjuk: *messe és metssze, lássék és látsszék, tessem és tetsszem.*

2. A szóelemző írásmód

Az AkH.10-ben lévő A szóelemző (etimologikus) írásmód fejezetcímből az AkH.11-ben kihagyják az etimologikus zárójeles részt. Miért? Az etimológia kifejezésen szószármaztatást, történeti szóeredet-nyomozást (szófejtést) értünk [Fábián 1984, p. 392].

A magyar helyesírás egyik fontos szabálya az, hogy a toldalékos és az összetett szavakat úgy kell leírni, hogy a szóelemek (szótő, képző, jel, rag), az összetételeket alkotó tagok az írásban kitűnjenek. Ez alól vannak kivételek olyan esetekben, amikor a szóképzés során általános érvényű nyelvi törvényeknek köszönhetően nagymértékű változás megy végbe, s ilyenkor a szóelemeket nehéz feltüntetni eredeti alakjukban. Ezért ezeknél a szavaknál nem teljesen követjük a szóelemző írásmód elvét, hanem inkább a fonetikus írást alkalmazzuk.

A vizsgált szabályzatokban ez a fejezet szinte teljesen megegyezik a szabályok tekintetében egymással. Csupán a példaanyag terén történtek módosítások, hogy a szabálpontok jobban kielégítsék a társadalom igényeit.

A ragos, jeles, képzős szavakban és a szóösszetételekben előfordul, hogy a szóelemek hangjai hatnak egymásra, s a beszédben ezek a hangok sokszor megváltoznak. Egyes szavak írásánál ezt a szabályzat nem veszi figyelembe az ejtésbeli változásokat, a szóelemek eredeti alakjukban írandók. Nem jelöli a zöngesség szerinti hasonulást a mássalhangzó-pároknál a leírásnál: *szavakban* (ejt.: *szavagban*), *tűzhöz* (ejt.: *tűszhöz*).

Általában a *-j*, mint személyrag, felszólító mód jele, birtokos személyrag kerül a *gy, ny, l, ll, t, d, n*, végű igékhez, s bár kiejtésben érzékeljük a hasonulást, írásban mégsem jelöljük: *fagyjon, hányja, beszéljete, lantja, kardjuk*. Ugyanez érvényes az *anya, atya, bátya, nagy* szavak esetében is: *anyja, atyja, bátyja, nagya*.

A *t+cs, d+cs, gy+cs* hangkapcsolatból a hosszú *cs*, a *z+s, sz+s*-ből hosszú *s*, a *t+sz, d+sz, gy+sz* hangkapcsolatból hosszú *c* hallatszik az élőbeszédben, írásban azonban nem jelöljük, csupán leírjuk a szóösszetételeket. Például: *átcsap (áccsap), egészség (egésség), község (kösség); metsz (mecc), barátság (baráccság), nagyság (naccság)*.

A mássalhangzók minőségi változásáról térjünk át a mennyiségi változásra. Gyakran előfordul, hogy a hosszú mássalhangzók kiejtésben megrövidülnek, írásban azonban megtartjuk mind a kettőt. Nézzünk néhány példát. A *kis* szó középfokát, s ennek származékait hosszú *s*-sel ejtjük, írásban azonban csak eggyel írjuk: *kisebb, kisebbség, kisebbít*. Az *új* melléknevet gyakran hosszú mássalhangzóval ejtjük, de írásban egy *j*-t használunk.

A *h* végű névszók esetében is hasonló a helyzet, kiejtésben nem ejtjük a szóvégi *h*-t, az írás azonban megköveteli feltüntetésüket: *céh, cseh, düh, éh* stb.

A szóelemek fonetikus írása: a képzett és az összetett szavak idővel nagyobb hangtani változásokon mehetnek keresztül, ezért a fejlődés során létrejött forma ejtését kell az írásban megközelíteni. A *t+j* kapcsolat helyett hosszú vagy rövid *cs*-t ejtünk, írásban megtartjuk a *t* betűt és a *j* helyett *s*-t írunk: *fűts, tanítsa*.

A *lesz, tesz, vesz, visz, eszik, iszik* ige felszólító módjában *gy-t* ejtünk és írunk is: *legyek, tegyen, egyél*, de hosszú *gy-t* írunk a *hisz* ige felszólító módjánál: *higgy*. De: *tedd, vedd, hidd*.

A *metsz, látszik, tetszik* igék felszólító módjában már *t* és hosszú *sz* járul írásban: *metssze, látsszatok, tetsszenek*.

A *-val/-vel, -vá/-vé* helyhatározórag általában hasonulással, vagy összeolvadással kapcsolódik a szövégi utolsó mássalhangzóhoz: *busszal, dobbal, bolonddá, potrohhal*. stb. Az AkH.12-ben azoknak a *h* végű főneveknek, amelyeknek a kiejtése ingadozik a *-val, -vel* és a *-vá, -vé* ragos alakjait kétféleképpen lehet írni: *dühvel és dühhel, méhvél és méhhé*.

Mindhárom kiadás kiemeli, hogy az *az, ez* mutató névmás *z*-je teljesen hasonul a mássalhangzóval kezdődő toldalékokkal: *abban, ahhoz, akképp, akkor*.

Többször is javasolták az új helyesírási szabályzatok készítése során a *lesz* és az *egy* szó mássalhangzója hosszúságának feltüntetését: *lessz* és *eggy*. Ezt azonban a Helyesírási Bizottság a szókép állandósága érdekében nem fogadhatta el [Deme 1954, p. 293] sem az AkH.10 esetében, sem az utána következő szabályzatoknál sem valósult meg.

3. A hagyományos írásmód

A hagyományos írásmód főleg a régies családnevekben figyelhető meg: *Batthyány, Dessewffy* stb. Fontos része még a hagyományos írásmódnak a *j* hang kétféle jelölésére használt *ly* betű, amit a már köznyelvi *j-s* kiejtéstől eltérően írunk: *lyuk, kályha, ily, oly, akadály, szabály, osztály, engedély*. Az AkH.11-ben és AkH.12-ben sokkal részletesebben, pontosabban három alpontba szedve csoportosítja a lehetőségeket, melyek megkönnyítik, mely szavak esetében használunk *ly-t* vagy *j-t*.

Az AkH.11 ismét –mely az AkH.10-ben nem szerepel – szabálypontba foglalja a zárt *ĕ* hang írását, mert hiába él a köznyelvben és a nyelvjárásokban is, írásban nem jelöli külön betű, hanem a nyílt *e* hang jelölésére használt betűvel jelöljük: *egyél (ĕgyél), egyetlen (ĕgyetĕm)*. S még újítás az AkH.10-hez képest, hogy a *dz* és *dzs* betűkre vonatkozóan, miszerint hiába ejtjük hosszan *e* kétjegyű betűket, írásban nem kettőzzük meg őket: *bodza, madzag*. Kivéve, ha a toldalékok hasonulása révén létrejött hosszúságot kell jelölni.

Mindhárom szabályzatban említik azokat a szavakat, melyeknél a hagyomány inkább a régies változatát, írásmódját őrizte meg: *esd, hágcso, hagyján, kapzsi, ósdi, rögtön, pünkösdi*.

Már az AkH.11-ben a korábbihoz képest sokkal részletesebben tárgyalják ezt az elvet. Úgy nyilatkoznak benne erről az elvről, hogy általában csak akkor alkalmazzák, ha a máig megőrzött írásmód sem a kiejtés, sem a szóelemzés elvével nem magyarázható. Holott a hagyomány alakította ki és őrzi betűink alakját, külön- és egybeírás szokásainkat, sőt a kiejtés és a szóelemzés elvének érvényesülését is.

A hagyományos írásmódot mindhárom helyesírási szabályzatban röviden tárgyalják, s mint ahogy a fentiekből is láthattuk, nem is figyelhető meg jelentős változás a szabálypontok között.

1.1. Az egyszerűsítő írásmód

Az egyszerűsítő írásmódnál találkozhatunk az egyik alapvető változással az AkH.10-hez képest, mivelhogy ebben egyáltalán nem szerepel ez a fejezet, annak ellenére, hogy szinte már az 1877-es kiadványban is szerepelt. Azonban az AkH.11-be visszakerült, mint külön alapelv, ugyanis egyes esetekben kénytelenek vagyunk egyszerűsített formában rögzíteni bizonyos szavakat [Fábián 1984, p. 394]. Gondoljunk itt azok az esetekre, amikor három azonos mássalhangzót jelölő betű kerül

egymás mellé egy szóösszetételben, vagy a többjegyű betűk kettőzésére. Az írásgyakorlatban ennek az alapelvnek az elfogadása nem hozott reformújítást, hiszen az eddigiekben is ezen elv mentén írtuk a szavakat, a többjegyű betűket eddig is csonkítva kettőztük, csak nem volt szabályba foglalva. Jelentősége abból áll, hogy önálló elvként már szerepel a Helyesírási Bizottság szabályzatában is.

Az AkH.11 és az AkH.12 megegyezik abban, hogy a kétjegyű betűk kettőzött alakját a tőszókból és a toldalékos alakokban csonkítottan írjuk: *loccsan*, *hosszú*. Ellenben az összetett szavak tagjainak határán mindkét kétjegyű betűt leírjuk, nem egyszerűsítjük őket: *kulcsosomó*, *jegygyűrű*. Viszont a toldalékolás során egymás mellé került három ugyanazon mássalhangzót jelölő betűből csupán kettőt írunk le, tehát egy mássalhangzót elhagyunk az egyszerűség végett: *orra esett*= *orr+ra esett*, *tollal*=*toll+lal*, *Bernadettől*=*Bernadett+től*, *Mariannal*=*Mariann+nal* stb. De ez nem alkalmazható szabály a magyar családnevek, tulajdonnevek, szóösszetételek írásakor, mert a harmadik azonos mássalhangzót tartalmazó elemet kötőjellel kapcsoljuk össze: *Széll-lel*, *balett-táncos*. Sőt az AkH.12-ben már a keresztnevek (utónevek) esetében sem alkalmazhatjuk az egyszerűsítés elvét, s így az új szabályzatban már *Mariann-nal*, *Bernadett-tel* alakot írhatunk csak [Keszler 2015, p. 262].

Az AkH.11 a *-szerű* utótag *sz* betűjét csonkítva kapcsolja az *sz* végű szavakhoz: *ésszerű*, *mésszerű*, de más a hosszú *sz*-re végződő szavakhoz kötőjellel kapcsoljuk: *dzsessz-szerű*. Az AkH.12-ben ennek is megváltozik az írásmódja, ugyanis az összetett szavakkal foglalkozó szabályponthoz kerülnek, mely szerint *ésszerű*, *mésszerű* alakban kell leírni őket, jelölve a szóalakhatárokat.

Összefoglalás

Az első akadémiai helyesírási szabályzat 1832-es megjelenése után rövid időn belül már 1877-ben lefektették a magyar helyesírás elveit. Ezek a mai napig helytállóak bizonyultak, bár olykor bővítésre szorultak. A magyar helyesírási szabályzat 10. kiadásában az is előfordult, hogy az egyszerűsítés elvének önállóságát megkérdőjelezve az elvet kihagyták, de a tartalmát más helyeken beépítve alkalmazták.

Az utóbbi három magyar helyesírási szabályzat az elvek tekintetében nem hozott döntő változtatásokat. A szóelemező írásmódnál például engedélyezi a h-végű főneveknél a toldalékok hasonulása révén létrejövő alakok használatát is: *dühvel* és *dühhel*.

A hagyományos írásmódnál nem változtatnak a *j* hang kétféle jelölésén, s továbbra is megmaradnak a *j* és az *ly* betűk. Az egyszerűsítő írásmód esetében a 12. kiadásban módosították az *ésszerű*, *mésszerű* szavak helyesírását, s az összetett szavakat tárgyaló ponthoz kerültek, mely kimondja, hogy az összetett szavak tagjainak határán található azonos kétjegyű betűket nem egyszerűsítjük: *ésszerű*, *mésszerű*, *jegygyűrű*. A tulajdonnevek esetében a korábban a személyneveknél csak a vezetéknevekre alkalmazott szabályt kiterjesztik a keresztnevekre is, így az már teljes egészében vonatkozik a személynevekre: *Bernadett + vel* = *Bernadett-tel*.

IRODALOM

- AkH.10 *A magyar helyesírás szabályai*. (1954). Magyar Tudományos Akadémia, 10. kiadás. Budapest.
 AkH.11 *A magyar helyesírás szabályai*. (1984). Magyar Tudományos Akadémia, 11. kiadás. Budapest.
 AkH.12 *A magyar helyesírás szabályai*. (2015). Magyar Tudományos Akadémia, 12. kiadás. Budapest.
 Bárczi, G., Benkő, L. & Berrár, J. (1967). *A magyar nyelv története*. Budapest, 600 p.

Deme, L. (1954). Helyesírási szabályzatunk tízedik kiadásához. [In:] *Magyar Nyelvőr*, 78. évf., 5–6. szám, pp. 285–308.

Fábián, P. (1984). A magyar helyesírás szabályainak 11. kiadásáról. [In:] *Magyar Nyelvőr*, 108. évf., 4. szám, pp. 385–406.

Fábián, P. (2007). Helyesírási szabályzatunk 11. kiadásáról. [In:] *Hagyomány és újítás a helyesírásban*. Válogatás a Nagy J. Béla országos helyesírási verseny köteteinek anyagából. Eger, pp. 23–29.

Keszler, B. (2015). Megjelent A magyar helyesírás szabályai 12. kiadása. [In:] *Magyar Nyelvőr*, 139. évf., 3. szám, pp. 253–269.

Kiss, J. & Pusztai, F. (szerk.) (2003). *Magyar nyelvtörténet*. Budapest, 960 p.

REFERENCES

AkH.10 *A magyar helyesírás szabályai*. (1954). Magyar Tudományos Akadémia, 10. kiadás. Budapest. (in Hungarian)

AkH.11 *A magyar helyesírás szabályai*. (1984). Magyar Tudományos Akadémia, 11. kiadás. Budapest. (in Hungarian)

AkH.12 *A magyar helyesírás szabályai*. (2015). Magyar Tudományos Akadémia, 12. kiadás. Budapest. (in Hungarian)

Bárczi, G., Benkő, L. & Berrár, J. (1967). *A magyar nyelv története*. Budapest, 600 p. (in Hungarian)

Deme, L. (1954). Helyesírási szabályzatunk tízedik kiadásához. [In:] *Magyar Nyelvőr*, 78. évf., 5–6. szám, pp. 285–308. (in Hungarian)

Fábián, P. (1984). A magyar helyesírás szabályainak 11. kiadásáról. [In:] *Magyar Nyelvőr*, 108. évf., 1984., 4. szám, pp. 385–406. (in Hungarian)

Fábián, P. (2007). Helyesírási szabályzatunk 11. kiadásáról. [In:] *Hagyomány és újítás a helyesírásban*. Válogatás a Nagy J. Béla országos helyesírási verseny köteteinek anyagából. Eger, pp. 23–29. (in Hungarian)

Keszler, B. (2015). Megjelent A magyar helyesírás szabályai 12. kiadása. [In:] *Magyar Nyelvőr*, 139. évf., 3. szám, pp. 253–269. (in Hungarian)

Kiss, J. & Pusztai, F. (szerk.) (2003). *Magyar nyelvtörténet*. Budapest, 960 p. (in Hungarian)

*Подано до редакції 30.06.2022 року
Прийнято до друку 22.08.2022 року*